

دکتر علی اکبر ولایتی

شرق را دریابید!

حوزه علمی خراسان، دست کم به اندازه حوزه علمی قم، سابقه و عقبه تاریخی دارد. حوزه علمی قم، با توجه حضور روات اولیه، ابن قولویه، صدوقین و تعدادی از بزرگان روات احادیث که مستقیماً خدمت امام صادق علیه السلام رسیدند و نیز با توجه به مهاجرت اشعری‌ها به قم شکل گرفت و به نظر من، حوزه علمی توس هم در همان زمان وجود داشته است. اگر در توس حوزه علمی قدرتمندی وجود نمی‌داشت، افرادی چون خواجه نصیرالدین توسی از آن بیرون نمی‌آمد. اصلاً خراسان و ماوراءالنهر در آن دوره چنین بوده‌اند.

زمانی در خدمت رهبر انقلاب در این‌باره صحبت بود و ایشان می‌فرمودند کتاب «رجال کشی» همین مسئله را ثابت می‌کند. چون «کشی» به همان منطقه شمال خراسان بزرگ، ماوراءالنهر و خوارزم اطلاق می‌شده و نشان می‌دهد که آن‌قدر در آن فضا علمای شیعه وجود داشته است که «کشی» چنین کتاب رجالی را نوشته است و اصلاً امکان ندارد که یک حوزه علمی، رونق نداشته باشد و این همه دانشمندان بزرگ را تحویل دهد. توس است دیگر! بعد هم وجود پاپرکت امام‌رضا علیه السلام موجب شد تا این حوزه رونق بالنده‌ای گیرد و هم‌اکنون نیز مرقد شریف امام‌رضا علیه السلام در آن جانقش اساسی دارد.

لذا این حوزه خیلی خوب می‌تواند کار کند؛ البته مشروط به این که هدف‌مندتر باشد. این حوزه می‌تواند نیروی انسانی اش را از مناطق مختلف ایران و جهان انتخاب کند و به حوزه بیاورد؛ نه اینکه بنشینند تا مگر کسی از خارج کشور، در نهایت افغانستان یا پاکستان مراجعه کند. این مهم است که طلابی از جاهای مختلف کشور و جهان، در این حوزه تحصیل کنند. حوزه مشعده می‌تواند مرکز تربیت طلاب شیعه در کشورهای همسایه و منطقه و موجب گسترش تفکر شیعه در ماوراءالنهری باشد که به تازگی آزاد شده است؛ در ترکمنستان و افغانستانی که شیعه سهم مهمی دارد و می‌توانیم پایگاه شیعه را در آن جا محکم کنیم.

در شبه‌قاره هند، زمانی افرادی چون میرحامد حسین را داشتیم؛ اما الآن در این منطقه با این که شاید بیش از ایران شیعه داشته باشد، یک مجتهد صاحب نظر، فتوا و مطرح که دارای نفوذ و اقتدار باشد نداریم. جمعیت شیعیان در پاکستان، حدود سی میلیون نفر و در هندوستان، دست کم شصت میلیون نفر است و اگر شعبه‌های تشیع را محاسبه کنیم، خیلی بیشتر از این رقم‌ها خواهد بود؛ آیا واقعه‌ای می‌توانیم صد تا دویست نفر طلبه هندی را بیاوریم تا از دل این‌ها افرادی نظیر میرحامد حسین، خواجه معین‌الدین چشتی و علی‌بن عثمان هجویری، صاحب کشف‌المحجوب بیرون بیاید؟ شبه‌قاره هند واقعا از فقها و بزرگان و عرفا و متکلمین خالی شده است. کاری که میرحامد حسین در عباقت کرد، خیلی ریشه‌دار بود و حتی الغدیر علامه امینی، در حقیقت پیوندی بود بر سر شاخه عباقت.

در شمال افغانستان و آسیای میانه، زمینه تشیع به شدت وجود دارد و خیلی خوب می‌شود کار کرد؛ به شرط آن که با طراحی و برنامه‌ریزی انجام شود. شرق و شمال شرق ایران در وضعیت کنونی بی‌صاحب است و حوزه علمی خراسان باید متکفل آن شود. اروپا و آمریکا را بر عهده حوزه علمی عراق و قم بگذارید و شرق را دریابید!

